

**DIGITÁLNÍ
ČESKO**

INSTITUT PRO POLITIKU
A SPOLEČNOST

UberEkonomika – sdílená budoucnost?

UberEkonomika – Sdílená budoucnost?

Tento policy paper vychází ku příležitosti pracovní snídani UberEkonomika - sdílená budoucnost? Pracovní snídani je pořádána Evropským liberálním fórem, Institutem pro politiku a společnost a UBER jako navazující akce na mezinárodní konferenci Digitální Česko a jejího panelu Digitalizace plateb a financí.

Událost je organizována Evropským liberálním fórem (ELF) za asistence Institutu pro politiku a společnost a kofinancována Evropským parlamentem. Evropský parlament nenese odpovědnost za obsah programu, ani za způsob, jakým s ním bude nakládáno. Názory, které zde byly prezentovány, se nemusí nezbytně shodovat se stanovisky Evropského parlamentu a Evropského liberálního fóra.

Na pracovní snídani vystoupí:

Mateusz Litewski

public policy manažer pro střední a východní Evropu, Uber (Polsko)

Ondřej Malý

koordinátor digitální agendy, Úřad vlády ČR

Aleš Chmelař

finanční analytik, Úřad vlády ČR

Aleš Michl

hlavní ekonom a spoluvlastník investičního fondu QUANT

Jaromír Novák

předseda Rady, Český telekomunikační úřad

Jan Klesla

šéfredaktor ekonomické rubriky, Lidové noviny

Pavel Kysilka

ekonom a zakladatel 6DAcademy

Obsah

- 1. Úvod - fenomén sdílení**
- 2. Základní principy a aktuální stav „sharing economy“ v ČR**
- 3. Reálný přínos - Index**
- 4. Budoucnost a potenciál sdílení - centralizace, vlastnictví**
- 5. Závěr - překážky, výzvy a regulace**

1. Sdílení neboli „uberizace“

Sdílená ekonomika je nejviditelnějším příkladem disruptce tradičních obchodních modelů ze strany digitálního světa. Takzvaná uberizace zasáhla nejen osobní dopravu a ubytování, ale postupně i další služby, školství, nebo zdravotnictví. Přináší zpochybnění zažitých zaměstnaneckých vztahů, daňových a dalších odvodů a dokonce možná samotného konceptu vlastnictví. Jde ale o skutečné společné a efektivnější využívání zdrojů? Tento paper si klade za cíl především otevřít otázku, zda sdílená ekonomika, jak ji v dnešní době vidíme, přinese do ekonomiky opravdu větší tvorbu hodnoty a bohatství.

Základním východiskem je přitom snaha vnést do současné debaty o regulaci různých modelů ozna-

čovaných jako sdílená ekonomika, alespoň základní ekonomický pohled. V současnosti zcela chybí metodologie měření, data, natož pak autoritativní popis tohoto rychle se rozvíjejícího odvětví v Česku. Naší snahou tak je přinést alespoň základní cenové srovnání v jednom oboru a otevřít výše uvedené otázky, než se začne zasahovat regulačními nástroji takříkajíc „naslepo.“

Co je „sdílená ekonomika“

Samotný pojem sdílená ekonomika (z anglického originálu sharing economy) je dnes obecně považován za zastřešující termín pro řadu obchodních modelů jako je “spoluspotřebitelství”, kolaborativní ekonomika, či kolaborativní spotřeba, P2P (peer-to-peer ekonomika), ekonomika založená na přístupu (access economy), nebo na aktuální poptávce (on-demand economy), až po termínovanou práci různého druhu (gig economy). Společné pro tyto modely je využívání jinak ladem ležících zdrojů a minimalizace transakčních nákladů na jejich zapojení do ekonomického cyklu pomocí online komunikačních nástrojů a platforem. V rozvinutějších digitálních ekonomikách se považuje samotný pojem sdílení za nepřesný, přesahující spíše do ideologické a marketingové roviny a nesplňující požadavky na ekonomickou definici.

2. Sdílené Česko?

V současnosti lze obecně sdílenou ekonomiku v Česku označit za **méně rozvinutou** ve srovnání s nejvyspělejšími ekonomikami světa. Dominují jí především nadnárodní platformy pro poskytování osobní přepravy (Uber), či pronájem bytů (Airbnb). Zpravidla není buď dostupné veškeré spektrum služeb, nebo je omezeno na určité území (města, především pak Prahu). Lokální služby jsou buď menšinové, nebo ani nesplňují (vágní) kritéria pro zahrnutí pod sdílenou ekonomiku. Proto je pro účely tohoto paperu a pro mezinárodní srovnání zvolen příklad služby Uber a jejich konkurentů.

Předem je také třeba zdůraznit, že v současnosti neexistují průkazné a aktuální statistické údaje a veškeré předešlé studie se omezily na

využití odhadů autorů bez uvedení relevantních zdrojů, či kompletní metodologie. K tomuto postupu zde nebude přistoupeno.

Českou sdílenou ekonomiku lze rozčlenit na **tři základní druhy**:

a. Podnikání na bázi digitálních platform

Faktické využívání online platform k propojování nabídky a poptávky s nižšími náklady. V případě Uberu jde především o takzvané fleetové programy, kde lokální partneři (často jen skořápkové firmy) de facto zaměstnávají řidiče a pronajímají jim vozy za předem danou paušální cenu a odměnu (pohybující se i na hranici minimální mzdy). V případě přes Airbnb pak jde o cílenou koupi nemovitostí díky nízkým úrokovým sazbám hypoték výhradně za

účelem pronájmu celých bytů a to i s využitím dalších služeb (úklid). V těchto případech **nelze mluvit o sdílení v jakémkoliv slova smyslu**, protože nedochází k využívání ekonomických zdrojů, jenž by jinak nebyly využity. Naopak je pravděpodobné, že takovéto případy mohou přispívat k negativním jevům jako umělému snižování nabídky pracovních sil a zvyšování cen nemovitostí. Vyskytovat se pak mohou i problémy s dodržováním platné legislativy od ochrany práv zaměstnanců, přes dodržování požárních a dalších předpisů až po řádné placení daní a dalších odvodů.

b. Reálné sdílení

Na opačném konci stojí skutečné sdílení ve formě například spolujízdy na pravidelné nebo ad hoc bázi. V případě realit pak především ná-

razové podnájmy pokojů, nebo i celých bytů, jenž jejich majitelé v danou chvíli nemohou, nebo nechtějí využívat. Do této kategorie může spadat i půjčování různých movitých věcí (nářadí, domácí potřeby, ale i automobily), které by bez minimalizace transakčních nákladů prostřednictvím digitálních technologií zůstaly nevyužity. Tato kategorie je **skutečnou sdílenou ekonomikou v úzkém slova smyslu**, která jediná zcela plní obecně uznávané cíle zvyšování efektivity a potenciálu ekonomiky. V Česku ale tato varianta například u Uberu není vůbec dostupná.

c. "Melouchaření"

Nejkontroverznější a metodologicky nejobtížnější částí je situace, kdy jednotlivci využívá svůj čas a maje-

tek k občasnému, nebo i pravidelnému přivýdělku, nicméně nejde o soustavnou pracovní činnost za slíbenou paušální odměnu a s využitím převážně cizích prostředků. Tento případ lze označit tradičním českým termínem "melouch" a je **velmi obtížné jej pod pojem sdílené ekonomiky zahrnout**. Na jedné straně skutečně dochází ke sdílení času a prostředků, které by jinak zůstaly nevyužity. Na straně druhé by se ale takto kvalifikovaly veškeré služby poskytované například živnostníky vedle hlavního pracovního poměru, dnes často sjednávané za pomoci moderních komunikačních technologií. Navíc lze s úspěchem pochybovat o zvýšení ekonomické efektivity protože dochází ke zvýšenému a pravidelnému opotřebení pro fakticky vedlejší podnikatelskou činnost a tedy s po-

třebou standardní kalkulace odpisů. Právě kompenzací zvýšenou potřebou výroby nových vozů například uklidňoval zástupce automobilového průmyslu zakladatel služby Uber Travis Kalanick na Světovém ekonomickém fóru v Davosu 2016.

Řada služeb není do tohoto členění zahrnuta, protože se fakticky jedná o již běžné podnikání, v rámci tradičních obchodních modelů jen s využitím moderních komunikačních a digitálních technologií, především mobilních aplikací. Tyto služby jako taxi aplikace, půjčovny aut, či různé hotely, hostely a jejich vyhledávače samozřejmě mohou být a povětšinou také jsou v přímé konkurenci s modely sdílené ekonomiky. Nelze je ale do ní zahrnovat.

3. Přínosy sdílené ekonomiky

Česko je pod průměrem Světa i Evropy. Alespoň pokud jde o ceny služeb takzvané sdílené ekonomiky, jak ukazuje globální srovnání alternativní taxislužby Uber, obsahující úroveň mezd a dalších nákladů v metropolích.

Nejdražší na světě je japonská megapole Tokio, následovaná finskými Helsinkami a se značným odstupem Londýnem a dalšími západoevropskými metropolemi. Na chvostu jsou naopak Indie, Kazachstán a turisticky populární Thajsko. Česko a Praha jsou pak v celosvětovém srovnání cen alternativní taxislužby Uber na polovině globálního průměru.

Podprůměrnou úroveň nákladů včetně mezd ukázal takzvaný Ube-

riIndex, který sestavil think-tank Institut pro politiku a společnost ve spolupráci s Lidovými novinami. UberIndex se inspiroval slavným BigMac Indexem, který vyhlašuje prestižní magazín The Economist. Shodně staví na tom, že cena celosvětově srovnatelného zboží odráží náklady v jednotlivých ekonomikách. Namísto hamburgeru, si ale za základ bere srovnatelnou službu – deset kilometrů jízdy Uberem v základní verzi označované Pop nebo X, kterou poskytují samotní lidé se svými soukromými vozy. V UberIndexu se tak odráží především rozdílná úroveň mezd v jednotlivých zemích, a pozice Česka v tomto ohledu přibližně odpovídá mezinárodnímu a Evropskému srovnání. Vliv má ale i vyspělost trhu a tedy konkuren-

ce. Narozdíl od klasických ukazatelů jako je úroveň kupní síly, či HDP ukazuje jak se ekonomická úroveň zemí odráží v moderních oborech takzvané sdílené ekonomiky.

[viz index - mapy, přehled](#)

4. UberIndex (v USD)

 10 min.
km

Srovnání cen základní verze alternativní taxislužby Uber v **51 metropolích**. Vychází ze základní sazby a ceny **za deset minut jízdy na vzdálenost deseti kilometrů**.

Cena je součtem základní sazby a ceny za kilometr a minutu jízdy. "Základní cena představuje nástupní sazbu, která je ovlivněná více faktory. Hlavně je to cenová úroveň a dynamika daného trhu a následně průměrná doba a vzdálenost dojezdu na místo vyzvednutí. Celkový obraz o cenách na daném trhu dá následně samozřejmě suma za průměrnou jízdu," popisuje Tomáš Peťovský, šéf české pobočky Uberu.

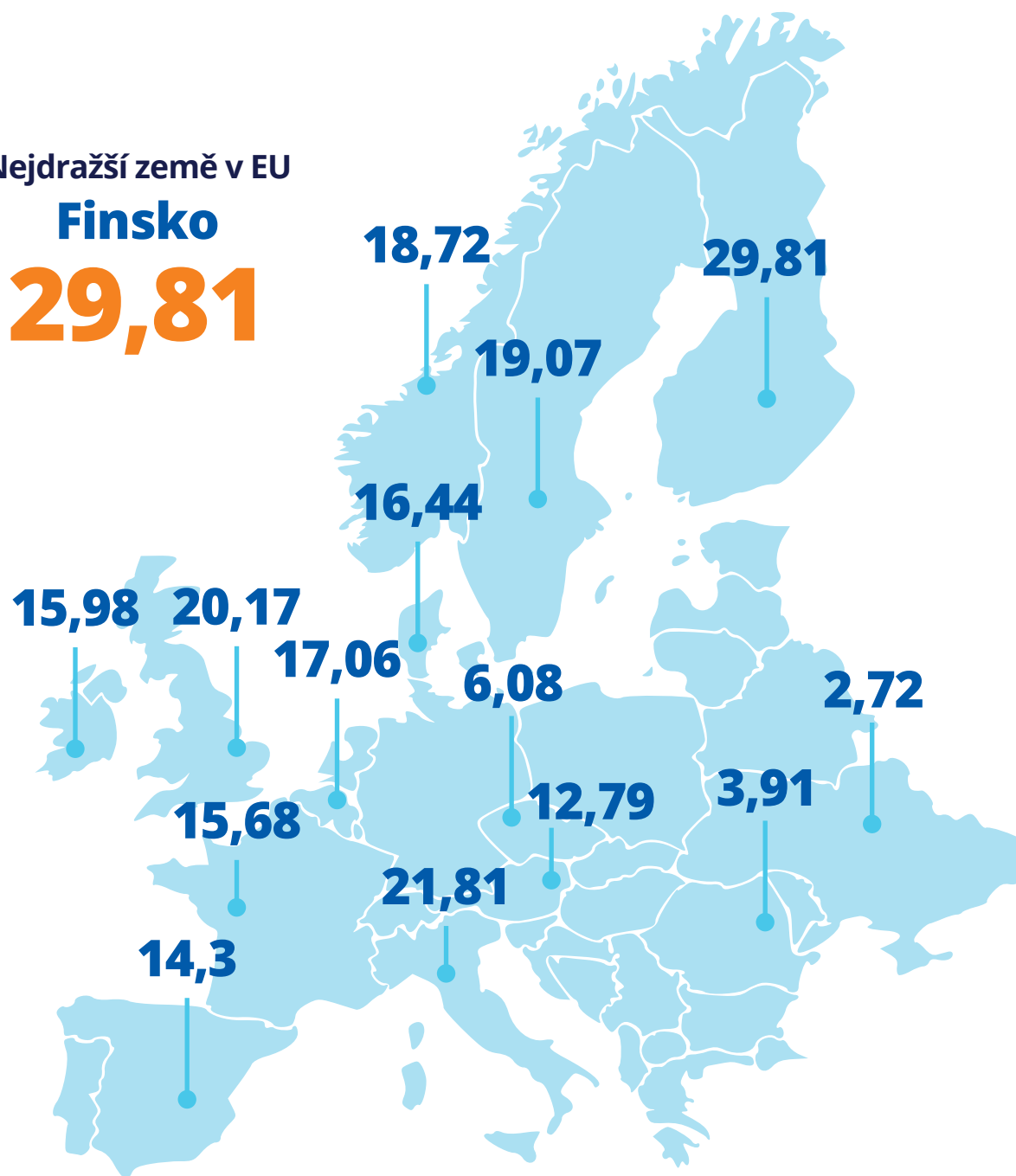
Průzkum bere v potaz hlavní město za každou zemi, ve které služba funguje. To je výrazně ovlivněno i místními předpisy, v některých zemích nemůže Uber a jemu podobné služby fungovat vůbec, nebo jen jako klasická taxislužba, například v Německu.

Nejlevnější země v EU

Polsko
4,77

Nejdražší země v EU

Finsko
29,81

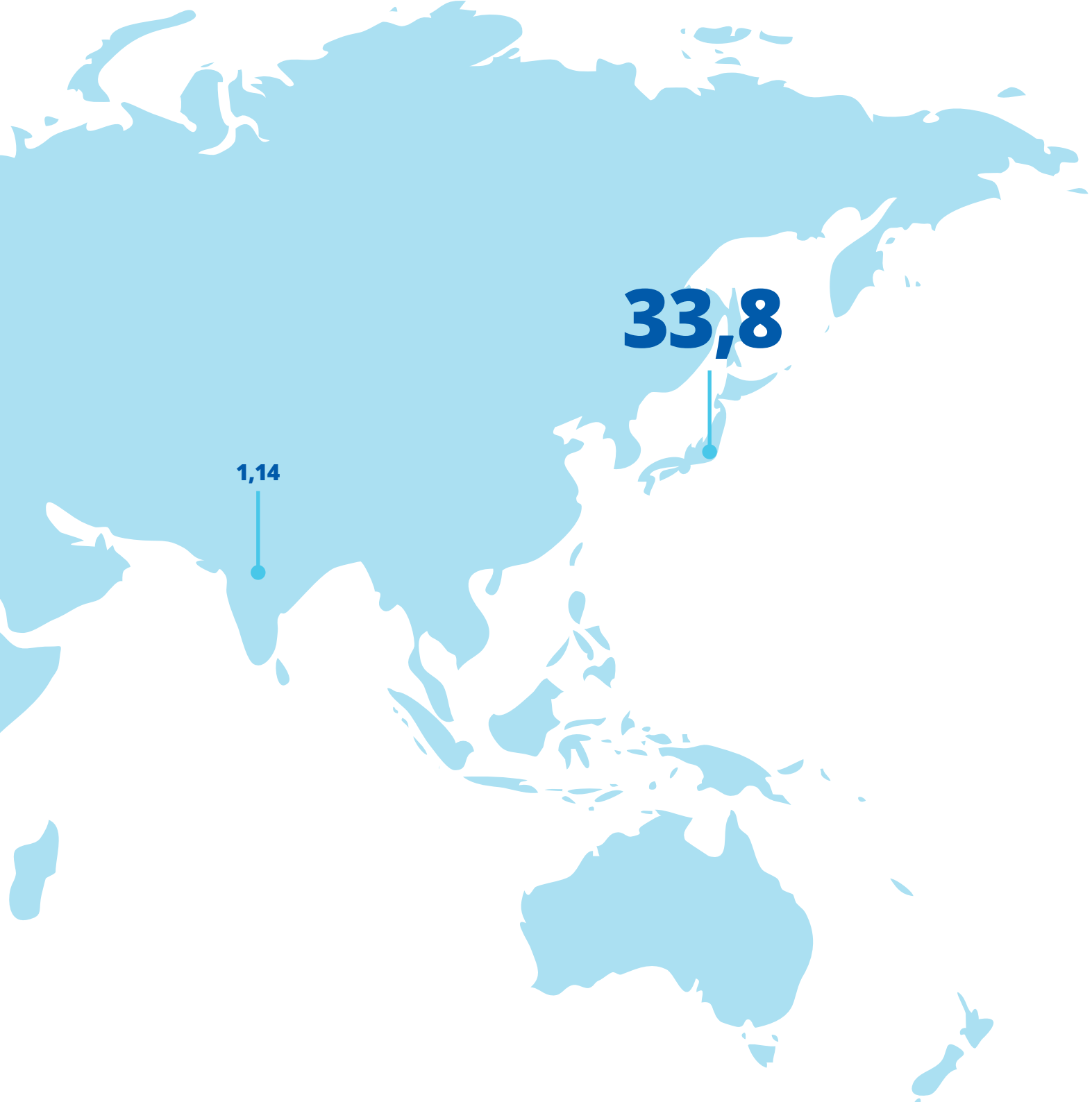
Budoucnost a potenciál sdílení

Porovnání našeho UberIndexu a indexu Big Mac sestavovaného týdněm The Economist ukazuje, že pražský řidič základní verze služby Uber si za jednu jízdu nekoupí (po stržení podílu Uberu) ani dva hamburgery. Oproti tomu londýnský řidič si koupí skoro čtyři. Samozřejmě jde o jednoduché srovnání, přičemž ceny jsou ovlivněny do velké míry konkurencí na daných trzích a cenou pracovní síly. Nicméně jisté závěry lze učinit i z toho, že naše srovnání nevykazuje zásadní odlišnosti od srovnání ekonomik na základě ukazatele parity kupní síly (PPP). Z toho lze dovodit, že sdílená ekonomika zatím neprojevila minimálně u nás svůj potenciál ve zvýšení bohatství společnosti a příjmů jednotlivých ekonomických subjektů na individuální úrovni.

Lze přitom konstatovat, že na vině je především výše zmíněné nedostatečné rozvinutí skutečného sdílení a objevuje se především smíšená varianta, nebo v horším případě jsou platformy využívány jen jako nástroj evoluce starších obchodních modelů. Pouze v prvně jmenovaném lze reálně očekávat tlak například na budoucí změny konceptu vlastnictví. V dalších modelech jde naopak o možný další vývoj směrem k centralizaci, která se - stejně jako v historii - může ukázat jako efektivnější. V tomto ohledu by šlo o pouhé opakování historické zkušenosti.

Podstatný rozdíl mezi jednotlivými platformami pak představuje především otázka cenotvorby. Zatímco právě Uber je na úrovni platformy tím, kdo stanoví cenu služby, jiné platformy v pravém slova smyslu

nechávají tento klíčový ekonomický moment na poskytovatelích a příjemcích služby a jsou v tomto ohledu skutečně jen zprostředkovateli. Tento moment má potenciálně velmi zásadní dopady i z hlediska hospodářské soutěže a její ochrany a jeho význam pro možnou regulaci byl zdůrazněn i v probíhajícím soudním řízení před Soudním dvorem EU.

Nejdražší země
Japonsko
33,8

Nejlevnější země
Indie
1,14

1 USD = 25,35 k 15. 1. 2017

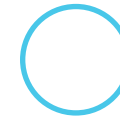
Průměr svět

9,56

Průměr EU

12,68

Japonsko	33,8	Španělsko	14,3
Finsko	29,81	Nový Zéland	13,73
Itálie	21,81	USA	13,05
UK	20,17	Rakousko	12,79
Jižní Korea	19,55	Portoriko	10,2
Švédsko	19,07	Kanada	9,51
Norsko	18,72	Rusko	9,25
Belgie	17,06	Portugalsko	9,06
Dánsko	16,44	Řecko	8,67
Irsko	15,98	Singapur	6,6
Francie	15,68	Česko	6,08
Nizozemsko	15,46	Slovensko	6,08
Austrálie	15,15	Kostarika	5,76
Čile	14,6	Uruguay	5,75

Panama	5,7	Kolumbie	3,04
Estonsko	5,68	Mexiko	2,8
Chorvatsko	5,65	Ukrajina	2,72
Brazílie	5,45	Ázerbájdžán	2,3
Litva	5,03	Thajsko	2,16
Argentina	4,86	Malajsie	2,01
Polsko	4,77	Indonésie	1,93
Guatemala	4,31	Kazachstán	1,91
Šrí Lanka	4,06	Indie	1,14
Peru	3,96		
Rumunsko	3,91		
Dominikánská rep.	3,43		
Vietnam	3,4		
Bělorusko	3,12		

5. Závěr

Z výše uvedeného krátkého shrnutí ekonomických otázek a výzev, které před námi stojí v oblasti takzvané sdílené ekonomiky, je možné učinit následující závěry:

a) Je potřeba blíže popsat reálné ekonomické dopady jednotlivých typů sdílené ekonomiky a přitom mezi nimi důsledně rozlišovat;

b) Při nastavení možné regulace brát v první řadě v potaz, že sdílená ekonomika zatím u nás nerozvinula svůj potenciál a legislativní změny by tomu neměly bránit, naopak je vhodné podpořit roz-

voj skutečného sdílení, které má potenciál pro zvýšení ekonomické efektivity a blahobytu;

c) Klíčovou otázkou ve sdílené ekonomice je otázka hospodářské soutěže a její ochrany, přičemž velmi důležitá je především cenotvorba na úrovni platform

